

Ilustrirani **Slovenec**

Celo V Tedenska priloga »Slovenca« (št. 181) z dne 11. VIII. 1929 Štev. 32

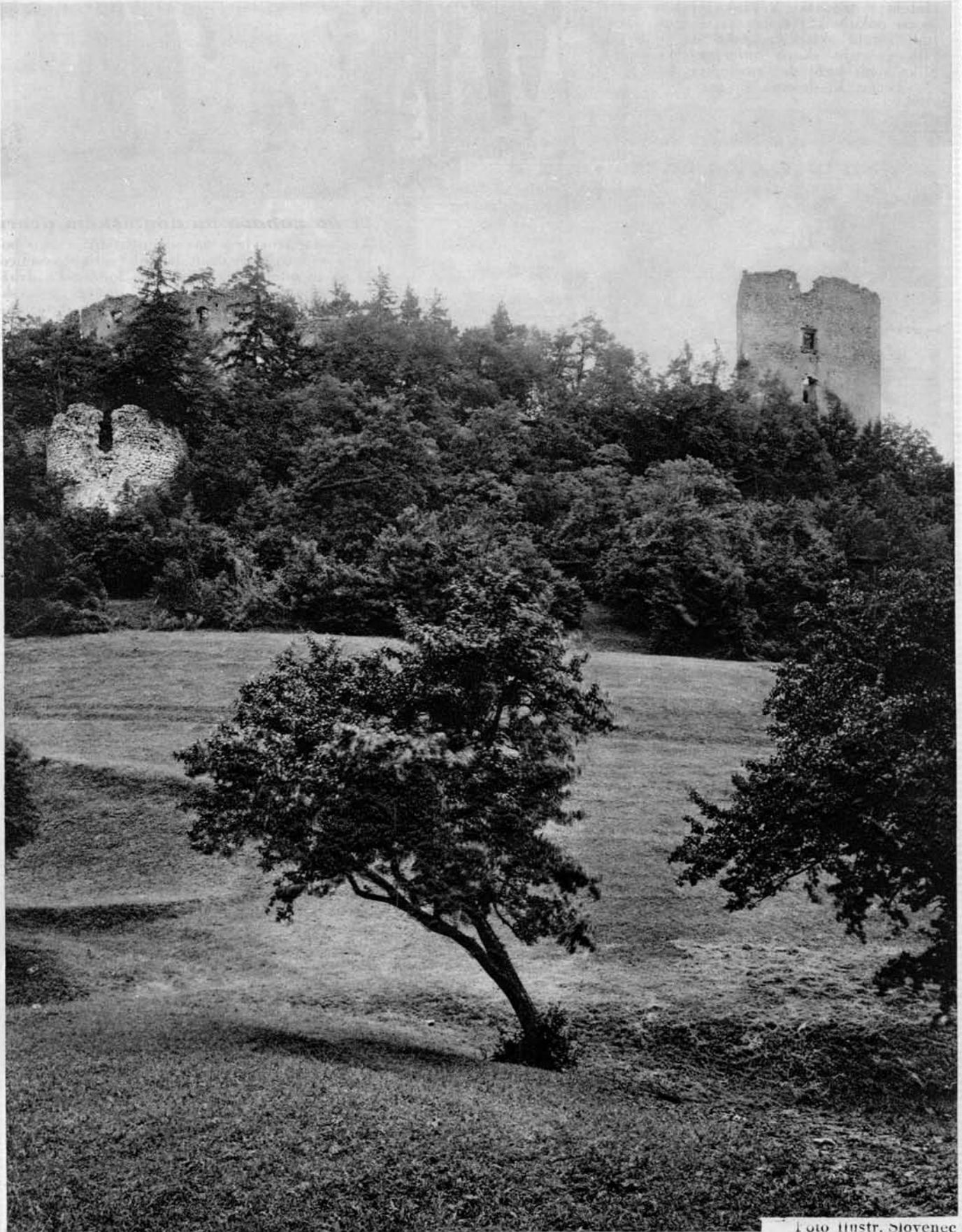

Foto Ilustr. Slovenec

Zanimivosti slovenske zemlje: Razvaline Tattenbachovega gradu nad Konjicami

Spodaj:

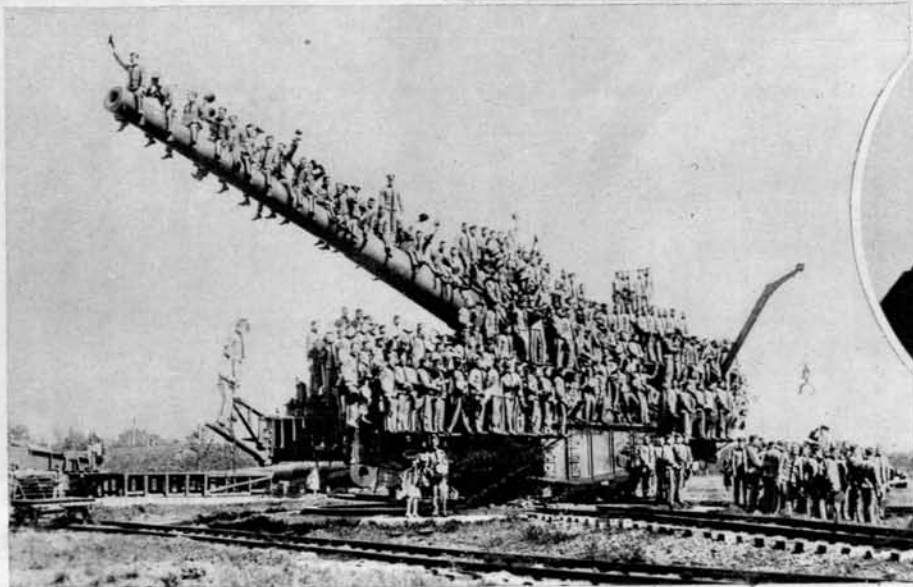
Strašna eksplozija v Berlinu

Dne 24. p. m. se je pripetila v berlinski tovarni za komprimirane pline silna eksplozija, ki je uničila več okoli stoječih objektov in zahtevala tudi mnogo človeških žrtev. Eksplozija je nastala pri polnjenju acetilenskih steklenic. Najprej se je vnela velikanska železna posoda, v katero so se dovajali plini; ta je zletela v trenutku v zrak, za njo so pa pokala kar drugo za drugim tudi ostala skladišča, tako da je bilo gašenje skoro onemogočeno. Slika nam kaže del razdejane tovarne, ki deloma še gori.

Spodaj:

Ponovno smo že omenjali, da je Amerika napram Evropi najbolj glasna z očitki, da se ta preveč oborožuje in da ni iskrena pristajanja mirnih poravnjav medsebojnih sporov, toda na drugi strani presega ameriško oboroževanje menda vsa druga na svetu. V kratkih povojnih letih je dosegla njena bojna mornarica že skoro angleško, a tudi njeno oboroževanje na suhem s tanki, ogromnimi obrežnimi topovi itd. ter v zraku prav nič ne zaostaja za evropskimi, čeprav ona na suhem sploh nima nobenega resnega nasprotnika. Naša slika nam kaže ameriške kadete ob priliki vaj z velikanskimi obrežnimi topovi.

Drina zabava na angleškem dvoru

Angleški dvor ima navado prirediti vsako poletje v svojih dvornih parkih veliko veselico, ki se je udeležijo najodličnejša londonska družba. Letos so jo posetili tudi mnogi delavski voditelji. Naša slika nam kaže prihod tajnika angleških rudarjev, Fr. Hodgesa (X), na dvor.

Spodaj:

Fašisti posvečajo vso skrb mladini

ki jo hočejo vzgojiti popolnoma v nacionalistično-šovinističnem, vojaškem in paganskem duhu, proti čemur je že ponovno nastopil sam sv. oče. Naša slika nam kaže skupno taborenje fašistične mladine, kakršna prirejajo zlasti v poletnem času, da jo povsem prepoje s fašističnim duhom.

Lord Lloyd

angleški višji komisar v Egiptu, ki ga je sedanja angleška vlada odstavila, ker hoče dati Egiptu še obširnejše svoboščine.

K praskam na bolgarski meji

motiv iz obmejne bolgarske vasi, v katerih se stalno zbirajo »makedonstvujušči«. Častnik na sliki je bolgarski obmejni poveljnik Gautčev.

Na levi:

Naš min. predsednik Pera Živković

v veliki paradi poveljnika kraljeve garde.

Pogled na Rab

»Deželo tisoč otokov« so začeli nazivati Nemci naše Primorje, toda eden najlepših otokov je nedvomno Rab v zgornjem Jadranu. Ker pribrodi parnik z Sušaka na Rab že v kakih petih urah, je postal jako priljubljen zlasti Slovencem ter Čehom in vsako leto ga poseti na stotine in stotine Slovencev. Ljubljanski okrožni urad za zavarovanje delavcev ima pa tam že več let tudi posebno zdravilišče za svoje bolnike. Priljubljen je zlasti zaradi svojih izrednih naravnih krasot, milega podnebja in bohotnega rastlinstva.

(Foto Malenšek.)

Slike k Slovenskemu biografskemu leksikonu

Na levi:

Knific Ivan

potopisec, rojen l. 1875. v Smledniku, službuje kot profesor na knjezoškofijski gimnaziji v Št. Vidu n. Ljubljano. V mladih letih je mnogo prevajal iz hrvaščine in ruščine, po l. 1900. se je pa posvetil zlasti potopisju. Deluje tudi v raznih organizacijah.

Na desni:

Kacin Ivan

glasbenik, izdelovatelj harmonijev in orgel je bil rojen l. 1884. v Otaležu na Goriškem. Nekaj let je deloval po raznih krajih kot organist, po vojni si je pa ustvaril v Gorici tovarno harmonijev, orgel in pianinov.

Ob desetletnici osvobojenja Slovenske Krajine

Danes praznuje Slovenska Krajina pomemben jubilej: desetletnico svojega osvobojenja. Kdor hoče pravilno umevati ogromno važnost tega dogodka za naše prekmurske Slovence, mora vsaj nekoliko poznati njih žalostno, prežalostno zgodovino. Bili so prav iz srednjega veka sestavni del »dežel svete ogrske krone« ter narodno izročeni na milost in nemilost brezprimernemu madžarskemu šovinizmu, socialno pa fevdalnim madžarskim magnatom, ki so bili lastniki vse tamošnje zemlje. O kakih narodnih, političnih, kulturnih, gospodarskih ali kakršnihkoli drugačnih pravicah ni bilo niti govora. Madžar je bil zemljiški gospod, Madžari učitelj, gostilničar, trgovec, obč. tajnik, školaški svetnik, le nekaj idealnih in požrtvovalnih duhovnikov, kakor št. Kúhar, dr. Ivanoczy, brata Klekla i. dr. so skušali vzdržati med ljudstvom narodno zavest in ga ohraniti kot živ ud slovenskega narodnega telesa.

Svetovna vojna, ki je končala tudi s porazom madžarske oholosti, je vzbudila prvič upanje, da se Slov. Krajina vendarle reši tisočletnega madžarskega jarma. Vsled še premale zavesti širokih ljudskih plasti, pomanjkanja potrebne organizacije in trdnega madžarskega upravnega aparata se ob prevratu sicer niso mogli takoj odpreti dotedanjega jarma, vendar so že na veliko narodno zborovanje v Ljutomeru poslali tudi oni svoj zastopnike ter zahtevali osvobojenje in priključitev k Sloveniji. Kmalu nato so začele od štajerske strani in iz Medjimurja prihajati v Slov. Krajino jugoslovanske čete, krepko podprte od številnih zavednih domačinov (n. pr. g. Godine i. dr.), toda bile so prešibke. Po pordnevnem prodiranju so bile premagane, ljudstvo in njegovi voditelji pa izročeni brezobzirni madžarski maščevalnosti. V tem je izbruhnila na Ogrskem boljševiška

revolucija in Slov. Krajina je postala torišče divjanja rdečih tolp. Vso zimo in vso pomlad l. 1919. je trajal ta križev pot ubogih Prekmurcev, le na mirovni konferenci so se slo. zastopniki z dr. Slavičem na čelu na vse kniplje prizadevali, da priore svobodo tudi Slov. Krajini. To se jim je po dolgotrajnih naporih posrečilo in meseca avgusta l. 1919. je v korakala s privoljenjem anante jugoslovanske vojske v Slov. Krajino ter jo zasedla. S tem je bil dobojevan dolgotrajni boj. Sicer je bila storjena tudi z naše strani zadnjih 10 let marsikaka napaka, toda nobena ne zlonamerno in danj so vsi pogoji, da bo Slov. Krajina v polni meri občutila ves blagoslov svojega osvobojenja.

Definitivne državne mejnike v Slovenski Krajini med jugoslovansko in madžarsko državo so postale vojaške oblasti šele v letih 1923. in 1924. Razmejnitveni delegati veljali so nadzorovali tudi to dokončno delo na licu mesta. Razmejnitveni akt so člani razmejnitvene komisije podpisali za vse naše meje napram Madžarski šele 8. julija 1924. Tako so se v Slovenski Krajini polegli ojni valovi po štirih ali petih letih po sklenjenem miru šele ob kamnitih mejnikih.

Med slikami, ki jih objavljamo danes v proslavo desetletnice tega osvobojenja, opozarjamo zlasti na »zgodovinsko hišo«, ki zasluži, da bi se izpremenila v nekak prekmurski muzej, kajti tu je izšla prva številka »Novine«, tu so podpisali avedni Prekmurci zahtevo po združenju pokrajine s Slovenijo, tu je ponujal poseben madžarski kurir J. Kleklu pol milijona zlatih krog, če mu proda »Novine«, tu je bil aretiran in postavljen pred vojno sodišče J. Klekl, tu je bil skovan načrt za strmoglavljenje boljševskega režima, iz te hiše je bil izvoljen prvi slov. poslanec Slov. krajine (J. Klekl), v tej hiši obhaja 10-odnosno 25 letnico prvi slov. list Slov. Krajine, to je »Marijin list«, ta hiša je bila polnih 18 let ognjišče in izhodišče narodne in državne misli za vso Slov. Krajino. Hiša je last Iv. Bedrnjaka iz Trnja, stanuje pa v njej že 18 let g. J. Klekl.

Tipično prekmursko križno znamenje; v ozadju Bogojina.

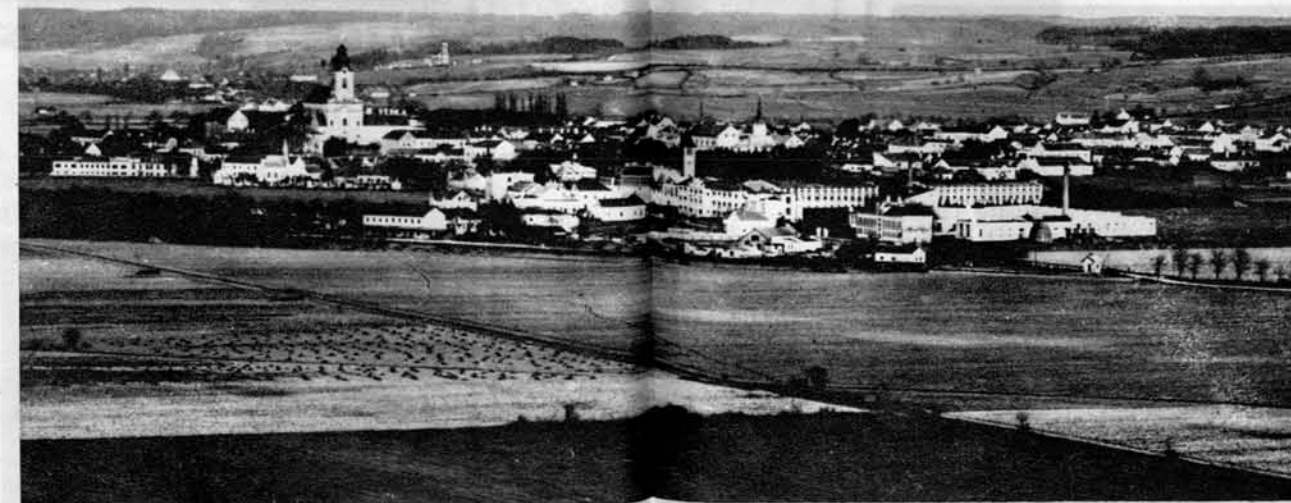

Nova župna cerkev v Bogojini, umotvor prof. Plečnika.

Prekmurske predice. Pridelovanje lanu in preja zavzema v Slov. Krajini še danes odlično mesto.

Prvi maturantje gimnazije v Murski Soboti, za katere eksistenco se tako žilavo bori vse prekmursko ljudstvo.

Monošter (St. Gotthard), središče rabskih Slovencev
katerih se ob prevratu ni posrečilo rešiti, temveč so ostali še nadalje pod madžarskim jarmom.

Na levi: zgodovinska hiša Slovenske Krajine v Črensovcih (glej zgoraj v članku).

Na desni: motiv iz Slovenske Krajine; tipična cesta z drevoredom topolov.

Sv. Jelena, v ospredju tipična stara prekmurska slovenska kmetiška hiša.

Rojstna hiša najzaslužnejšega prekmurskega nar. delavca J. Klekla v Krajini, župnija Tišina, okraj Murska Sobota.

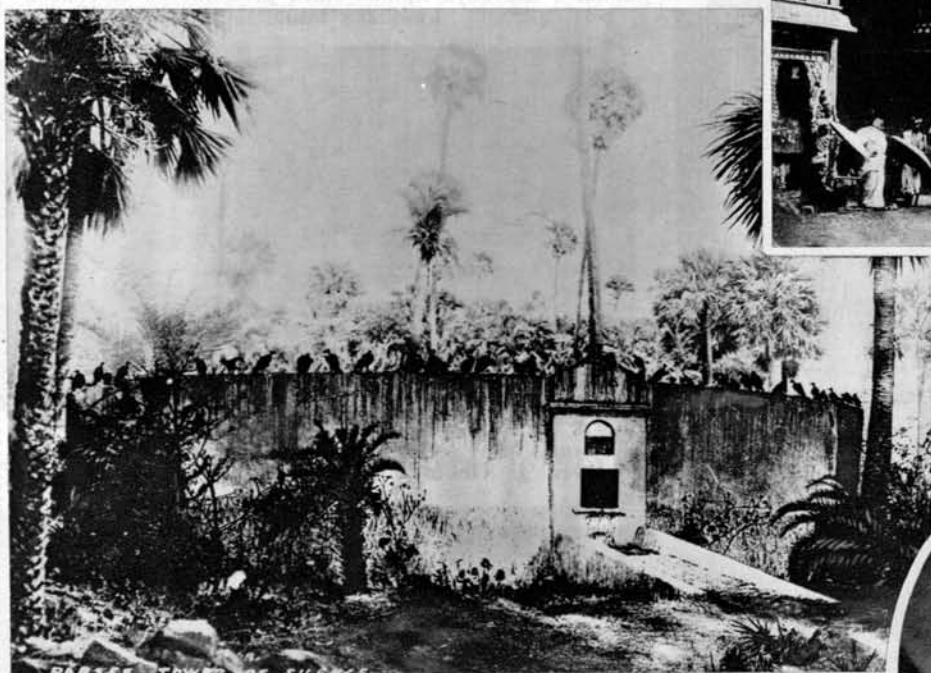
Odbor prve slov. posojilnice v Slov. Krajini (v Črensovcih) s svojim ustanoviteljem J. Kleklom v sredini.

Prekmurska bivša nar. poslanca J. Klekl in I. Jerič ob priliki svojega prvega odhoda v belgrajsko nar. skupščino.

Pod templji in pagodami

tako je naslov izredno zanimivi in ljubeznivo ter toplo pisani knjigi, ki jo je pred kratkim izdal v znanem Herderjevem založništvu (Freiburg im Breisgau) dr. P. Klotz, nadopat samostana Sv. Peter v Solnogradu. Pisatelj je imel že od mladih let silno nagnjenje za potovanja ter se je podal n. pr. že s 13 leti (l. 1892.) kot dijak sam v Afriko, l. 1912.—1916. je pa napravil veliko potovanje okrog sveta. Stroške si je kril s tem, da je pošiljal 9 listom potna pisma. To potovanje je popisal v več jako zanimivih knjigah. Knjiga »Pod templji in pagodami«, iz katere so posnete tudi vse naše slike, obsega pot skozi Indijo, Kitajsko in Japonsko. S sijajno posrečenimi skicami nam zna pisatelj brez utrudljivega naštevanja imen in številk plastično predstaviti kraje in ljudi, zato njegove potopise toplo priporočamo vsem, ki se zanimajo za daljne tuje dežele.

Stolpi molčečnosti

nanje izpostavljajo ponekod v Indiji mrtvece, ki jih že v naslednjih trenutkih požro jastrebi, ki čakajo na zidovju.

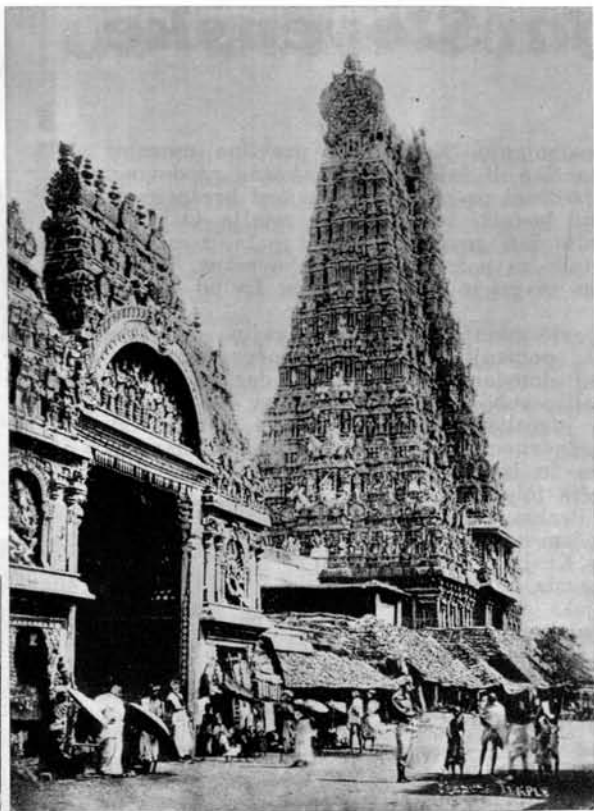
Na desni v krogu:

Dr. P. Klotz, pisatelj knjige »Pod templji in pagodami«

Portal indijskega templja

Indijska svetišča so znamenita po svoji izvirni, izredno bogati arhitekturi, ki vzbujajo občudovanje vseh popotnikov.

Sežiganje mrličev ob Indijcem sveti reki Ganges.

Na desni:

Grob največjega kitajskega narodnega preroka Konfucija.

Grofica Lotte Paumgarten-Hofenschwangau

hčerka graščaka na Fužinah pri Ljubljani, ki je nastopila nedavno z izrednimi uspehi na velikih koncertih na Dunaju.

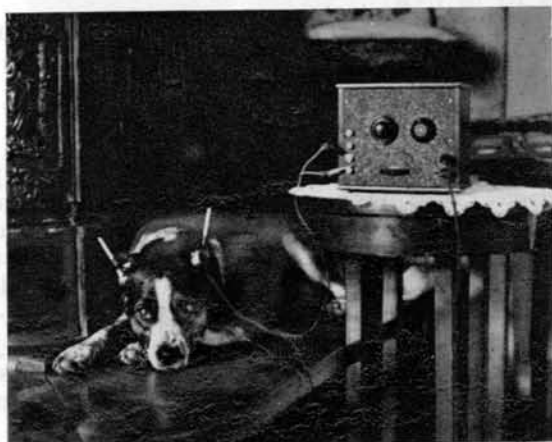
Novo kopališče v Kranjski gori

ki so ga zgradili tam za vedno številnejše letoviščarje. Kranjska gora je v tem pogledu gotovo ena izmed najinicijativnejših slov. občin, zato je tudi naval tujcev tja vedno večji.

Iz Kacinove tovarne orgel v Gorici

(glej sliko na 3. strani), ki je ena največjih v Italiji in je postavila v zadnjih letih vnovič velik del med vojno porušeni orgel na Goriškem (samo l. 1926.—1928. že 30). Naša slika nam kaže njeno delo v Mirnu.

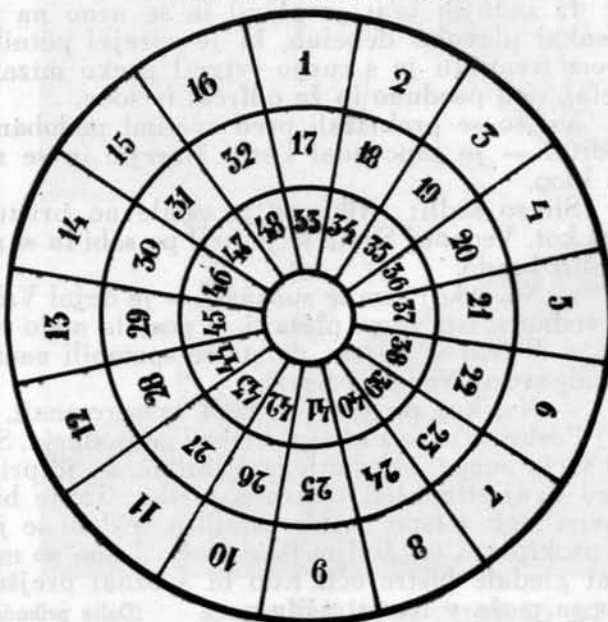

Na levi:

„Komar“

iz Lučin nad Šk. Loko. Največji škodljivci našega radija so »komarji«, to so posestniki neprijavljenih radijev, ker manjšajo dohodke oddajne postaje in preprečujejo tako še večje izboljšanje programa. Temu »komarju« pa menda vsi radi odpustimo, ker, pravijo, da bi brez radija poginil. Tak velik njegov ljubitelj je.

Vrstilna krožna križaljka.

V vsak predal križaljke je vstaviti po eno črko. Črke vzete od ene označene črke do druge dajo besede, ki so označene v pomeni spodaj:

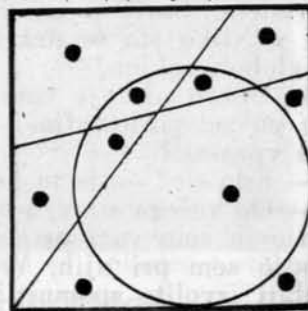
Pomen besed: 1—3 dragocena tekočina, 1—4 hrib nad Barjem, 2—4 evropska prestolnica, 2—5 stava besed v pesmi, 3—5 oblika glagola, 4—6 šah, poteza, 4—7 članica družine, 5—9 hunski kralj (4. sklon), 6—7 os. zaimek, 7—9 ilovica, 8—10 žival severnih pokrajin, 9—11 mrčes, 9—12 bodeča rastlina, 10—12 plod, 10—13 sedaj (hrv.), 11—12 predlog (latinski), 11—13 žensko ime, 11—14 prvi človek, 12—13 trdilna beseda, 12—14 oblika glagola dati, 12—15 družabno bitje (4. sklon), 13—15 semkaj (hrv.), 14—16 glasbeni izraz, 16—1 tišina, 17—19 zrak (lat.), 18—19 nem os. zaimek, 18—20 doba, 18—21 erar, 19—20 egiptovski bog, 20—21 površinska mera, 20—22 predplačilo, 21—23 pridevnik, 22—23 lat. predlog, 22—24 žen. ime, 23—24 trdilna besedica, 23—25 del tedna, 23—26 žen. ime, 24—26 žen. ime, 24—27 kronika, 25—30 vaja, 25—26 predlog, 27—29 gaj, 29—30 os. zaimek, 29—17 kraljeva telesna straža, 35—36 kakšne barve?, 35—37 rdeča, 36—38 zdravnik ran, 37—38 igr. karta, 37—39 2 igr. karti, 38—39 predlog (hrv.), 38—40 sanje (hrv.), 38—41 zimsko športno orodje, 39—41 žen. ime, 40—41 nikalnica, 40—42 del blaga, 40—43 del blaga (množina), 42—43 os. zaimek, 42—46 moško ime, 43—44 ital. spolnik, 44—46 len, 44—47 lena, 45—46 število, 45—47 številka, 46—47 predlog, 46—48 zaimek, 47—48 igr. karta, 48—34 jeza, 1—33 zaimek, 2—34 disciplina, 3—35 ire, 4—36 orožje (hrv.), 5—37 predplačilo, 6—38 ura (hrv.) (obrnjeno), 7—39 žen. ime, 8—40 trg. rastlina, 9—41 zaimek, 10—42 ura (hrv.), 11—43 veznik, 12—44 dolina, 13 do 45 turški velikaši, 14—46 mož (nem., fonetško), 15—47 moli! (lat.), 16—48 lds.

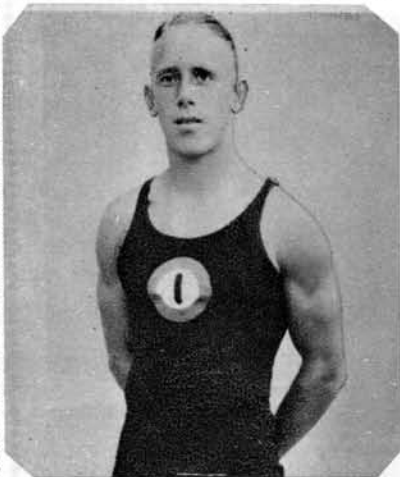
Za pravilno rešitev razpisujemo:

- I. Savinšek: Izpod Golice.
- II. Levstik: Poezije I. II. III.

V spodnjem kotu prinašamo rešitev uganke v št. 30. »Il. Slov.« Vseh rešitev je prišlo 178.

- I. nagrado je dobil Arh Jovo, Mokronog.
- II. nagrado je dobil Dacar M., Bled.

Srečko Kordelič, državni prvak, ki si je ponovno osvojil prvenstvo Slovenije v skokih s 3 m deske s stolpa 5 in 10 m.

Na desni:

S plavalnih tekem za prvenstvo Slovenije v nedeljo, dne 28. p. m.: krasen skok Kordeliča s stolpa (»lastovka naprej na glavo«).

Tekme za plavalno prvenstvo Slovenije

so se vršile dne 27. in 28. p. m. na novem sportnem kopališču Ilirije. Tekmovala sta »Ilirija« in »Primorje«, pri čemer je »Ilirija« po 7 letih odvzela »Primorju« dosedanje prvenstvo s 515:386 točkami.

Spodaj: Iva Wolfart, državna prvakinja, ki si je pri zadnjih tekmah priborila 7 prvih mest, med temi tudi damsko skakalno prvenstvo Slovenije.

Car Berendej.

(Povest iz sibirskega pragozda.)

XVII. poglavje.

Od vseh strani je zaudarjalo po propadanju in zanemarjenosti. Pred hišo na stopnicah je stal drug možki z majhno bradico, črnolas in z namasljenimi lasmi; temu je izpod telovnika gledala čez hlače oblečena rdeča srajca; imel je svetle škornje z gladkimi golenicami — tako gizdalinski je bil opravljen, da bi se lahko takoj odpeljal kar v mesto!

Stopili so k njemu, tudi ta je smrdel po jerušu kakor sod. Vedenej Savič je prosil, naj jih naznanijo gospodarju, češ, da so ga prišli obiskat iz Krasnojarska.

— Čigavi pa ste? — je vprašal črni.

— Od trgovca Ananjevih smo prišli, od Matveja Paliča.

— Kako pa je to, da ste prišli peš?

— Ukradli so nam konje.

— Glej ga no! Pa počakajte tu zunaj, grem pogledat, kje je gospodar.

Odšel je v hišo; sli so ostali na dvorišču, pa gledali drug drugega. Mislili so, da pridejo v bogato hišo, a namesto tega so padli v brlog!

Minilo je kakih pet minut. Nenadoma so se vrata sunkoma nastežaj odprla, ko da jih je z rogom bik pahnil od znotraj. Na pragu je obstal orjaški kup mesa: s hrbtom se je težko naslonil ob podboj, z debelo šapo se je opiral ob palico, na goste pa izbuljil s krvjo podplute oči. Glavo je imel kakor dobroraščen kostrun vso kosmato in šekasto-napol-črno, napolbelo. Zapetega kaftana se je držal puh; videti je bilo, da se je človek šele zbudil.

Vedenej Savič se mu je do pasu priklonil. Grigorij z Nilko sta se držala zadaj, pa naredila še bolj globok poklon.

— Dobro zdravje vam voščimo, Petrá Mosejič! — je povzel poslovodja. — Kako vam kaj gre, če smem vprašati?

— Kdo ste? — je ta hripavo zarenčal.

— Od vašega starega prijatelja, Matveja Paliča Ananjevih smo vam prinesli nizki poklon. Za poslovodjo sem pri njih, Vedenej mi je ime, če se morebiti izvolite spomniti?

Od poslovodje je uprl Vabilin izbuljene oči na oba fanta.

— In ta dva?

— To je Matvej Paličev sinček, prosim, Grigorij. — Vedenej Savič ga je pokazal. — Ta pa je pomočnik, Nilka, prosim.

— Ananjevih? Že vem! — je zahripal Vabilin.

— No, pa noter stopite, če ste res prišli na obisk!

Vzravnal se je, se zamajal in zaropotal s palico, ko je odkorakal naprej; močno je šepal z levo nogo. Sli so za njim posamič stopili v hišo. Notri je bilo vse prazno, ne bi mislil človek, da tu stanuje bogat trgovec. Ni bilo videti ne lepih stolov ne ogledala niti omare. Doma zbite mize, lesene klopi in kakih pet navadnih kuhinjskih stolov — to je bilo vse pohištvo. Na oknih ni bilo ne cvetic ne zastorov; tla so bila ostala neprepleskana, povsod je bilo blato in grozovit prah.

V vogalni sobi na mizi je stal namesto cvetic zelenkast prazen štefan; poleg, sredi mlake, je ležal odrezan kos kruha, na krožniku je bilo nadrobno meso. Po njem je lazilo vse polno muh.

— Sidorka! Petjka! — je zatulil gospodar kakor da bi bil iz pameti. — Hitro, štori, obed na mizo!

Iz zadnjih vrat je planil in se urno na petah zasukal plavolas debeluh, ki je sprejel potnike. V enem trenutku je s kunjjo švignil preko mize, vzel štefan pod pazduho in že odfrčal iz sohe.

Vsi so se prekrizali pred svetimi podobami. — Sedite! — je zapovedal Petrá Mosejič in se zvrnil na klop.

Sli so sedli; Nilka se je pohlevno prišutilil v sam kot. Vedenej Savič se je ozrl po sobi in si pričel gladiti brado.

— No, takoj sem te spoznal! — je dejal Vabilin: — vedno si isti, samo pleša ti je postala malo večja!

— V čast si štejem, da ste se spomnili name! — je odgovoril Vedenej Savič.

— No, kaj pa jaz? ali sem se spremenil, kaj?

Poslovodja je z očmi premeril gospodarja. Spomnil se je onega, nekdanjega Vabilina, ki je prihajal pred dvajsetimi leti v Krasnojarsko. Ta je bil zastaven mož, z lepo, mehko bradico. Videlo se je, da je prekipeval od življenjske moči; jasno so mu takrat gledale bistre oči. Kdo bi spoznal prejšnjega lepega moža v tem strašilu!

(Dalje prihodnjič.)